

Наше Слово

УКРАЇНСЬКИЙ
ТИЖНЕВИК
TYGODNIK
UKRAIŃSKI
UKRAINIAN
WEEKLY

Рік Lxviii № 16 (3427) Варшава, 23 квітня 2023 року. Ціна / Cena 5 zł (vat = 8%) INDEKS 366609 ISSN 0027-8254

Інтернет-версія газети nasze-slowo.pl

Міністерство не бачить проблем з українською освітою. с. 2

Українці з Польщі про візит
Володимира Зеленського. с. 8

Пам'яті Павла Стефановського. с. 16

ISSN 027-8254

Фото Павла Лози

eprasa.pl 640265de28

Григорій СПОДАРИК

Фото Павла Лози

Міністерство не бачить проблем з українською освітою

Польське Міністерство національної освіти (МНО) відповіло на звернення Українського освітнього конгресу, який в жовтні минулого року відбувся у Бартошицях та Ґурові-Ілавецькому. Відомство не підтримало жодної з пропозицій українських освітян.

Конгрес запропонував охопити учнів, які є громадянами України, системою навчання української мови як рідної. Тут автори нагадують, що українські діти та молодь були змушені покинути свою батьківщину внаслідок російської агресії, та наголошують, що мета агресора – це знищення української держави та боротьба з українською національною ідентичністю та традицією. Тому, як підкреслено у зверненні, необхідним є створення для учнів-біженців умов, що забезпечили б збереження рідної мови та культури. У проханні йдеться про охоплення всіх громадян України – тих, які прибули до й після повномасштабної війни, – навчанням української мови в межах польської системи освіти, фінансованим з державного бюджету. Конгрес просить також, щоб була створена можливість спільного навчання громадян України та представників української меншини.

У відповіді МНО широко цитує правові документи, за якими розмежовано статуси двох громад. Статус меншини передбачає державне фінансування вивчення рідної мови, а у випадку мігрантів чи біженців за це відповідають дипломатичні установи або неурядові організації. Незважаючи на наведений ініціаторами звернення контекст війни, відомство не бачить обґрунтування для змін. «Розширення переліку завдань на запропоновані питання й пов'язане з цим збільшення коштів не береться до уваги», – зазначено у відповіді за підписом державного секретаря МНО Даріуша Пйонтковського. Міністерство також не готове обговорювати зміни щодо функціонування міжшкільних пунктів навчання, оновлення стратегій розвитку меншинної освіти, зокрема української, та дискутувати на тему впровадження до системи освіти нових методів для збереження національної ідентичності молодих представників меншинних громад. Такі дебати міністерство пропонує проводити в межах Спільної комісії уряду та нацменшин. Тут варто зазначити, що меншинні лідери неодноразово вказували не те, що саме на цьому форумі їхнього голосу не беруть до уваги. Крім цього, через дискримінаційні дії уряду щодо німецької громади представники меншин відмовилися від участі в роботі комісії.

Не було підтримано й пропозиції про утворення Центру розвитку освіти національних меншин у Польщі. Установа мала б підпорядковуватися Міністерству національної освіти і комплексно організовувати шкільне

життя. Авторі звернення переконані, що центр потрібен, бо жодна неурядова організація не забезпечує професійного розвитку вчителів, видання підручників та загального координування освітнього процесу. На жаль, державні службовці не підтримують такої ідеї. У відповіді МНО наголошено, що українське шкільництво є частиною загальної державної системи освіти. Отже, вже має створені умови для користування з усіх можливостей.

У міністерстві забракло розуміння й щодо однієї з головних пропозицій – урегулювання справ, пов'язаних з підручниками. Авторі звернення підкреслюють, що наявна видавнича система не створює реальних умов для забезпечення підручниками учнів української меншини. А це означає, що процес вивчення української мови відбувається в гірших умовах, ніж обов'язкових предметів.

Учасники Конгресу зауважують, що розв'язанням проблеми може стати придбання Міністерством освіти як авторських прав, так і прав власності на підручники та допоміжні матеріали для вивчення української мови в Польщі, які до 2011 року було видано Шкільним і педагогічним видавництвом (WSiP). Зараз воно є приватним суб'єктом. Міністерство відхиляє цю пропозицію. «Міністерство освіти й науки не є видавцем підручників, а цей вид діяльності не належить до статутних завдань відомства. Підручники видають освітні видавництва або інші зацікавлені сторони», – написано у відповіді на звернення Конгресу. Відомство вирішило нагадати, що відповідно до правових регулювань учитель може організувати навчання без підручника й допоміжних матеріалів. У цьому фрагменті листа МНО згадує також про фінансову підтримку під час видання трьох зошитів «Подорож Україною», які підготував Фонд «Просвіта», та двох підручників для 1 і 2 класів середніх шкіл, розроблених Католицьким університетом у Любліні. Однак немає ні слова згадки про проблему, на яку вказує голова Фонду «Просвіта» й співавтор звернень Марко Сирник. Йдеться про те, що для початкової школи зараз немає жодного підручника. ●

«Ми працюємо не на вчора, а на завтра»

Про відповідь Міністерства національної освіти на звернення Українського освітнього конгресу говорить його ініціатор та голова Фонду «Просвіта» Марко Сирник.

– Як прокоментуєте те, що відомство не підтримало жодної пропозиції Конгресу?

– Ми як громада завжди повинні спиратися на свої сили, а зовнішні чинники можуть нам допомагати або заважати. Звичайно, перший випадок кращий. Проте добре, що ми отримали відповідь. Я б не легковажив документом, який виражає офіційну позицію державної сторони. Це важливо, бо з нашого боку були пропозиції, на які відомство мало відреагувати. Ми як громадська сторона, але й вони як державна – бачимо, що не все гаразд. Наприклад, перевірка Найвищої контрольної палати показала, що є проблема з кількістю учнів у державній системі й розмежуванням на громадян України та представників меншини. Водночас наші звернення свідчать, що в нас є конкретні ідеї та пропозиції щодо розв'язання проблем. Шкода, що замість цієї відповіді не було запрошення на зустріч і обговорення кожної з них. Актуальна система управління у Польщі не вічна й думаю, що настане такий час, коли буде з ким говорити про необхідні зміни. Звернення Конгресу стануть матеріалом, на який можна буде спертися. Ми працюємо не на вчора чи сьогодні, а на завтра. Маємо робити все, щоб система української освіти була збережена. Повторюю, ніхто не зробить нашу роботу за нас. Ми маємо спиратися на свої сили. Конгрес виконав завдання, бо це мала бути заява не окремих організацій, а усіх українських освітян у Польщі.

– Уже багато років бракує підручників, але й цього разу влада не захотіла працювати над проблемою. У чому полягає суть питання?

– Проблеми почалися з моменту приватизації Шкільного і педагогічного видавництва (WSiP). До цього часу там було спеціальне відділення, яке займалося нацменшинними підручниками. Сьогодні я маю враження, що держава очікує, що громада візьме друк підручників на себе. А в нас немає фахівців, а тим більше необхідних коштів. Для прикладу, наш Фонд «Просвіта» мусить проводити збірку на оплату рецензій для вже підготованого підручника.

– Міністерство освіти говорить, що на 100% підтримало видачу зошитів з вправами «Подорож Україною».

– З їхнього боку ніколи не було 100-відсоткового фінансування. Випускаючи перший зошит, ми два тижні працювали, зокрема в Києві, й не всі необхідні витрати можна було компенсувати. Механізм такої підтримки спирається на те, що ми беремо частку, яку пропонують, або не отримуємо нічого. На цей рік ми плануємо видати підручник для першого класу і зошити з вправами до нього, а також четверту частину «Подорожей Україною»

(для 6-го класу). Міністерство освіти буквально в ці дні заявило, що коштів на все не буде, але процес уже розпочався. Водночас ми ще в червні минулого року повідомляли про свої видавничі плани, отже, відомство мало час на те, щоб забезпечити у бюджеті відповідні кошти. Як бачимо, цього не було зроблено.

– І що буде далі?

– Важко сказати, але наших видавничих планів не змінюємо. У травні надішлемо підручник для рецензії й оплатимо всі необхідні кошти. Він складається з двох частин та враховує поділ на пункти навчання й школи. Вже працюємо над підручником і зошитом вправ для другого класу. Обов'язково мусимо також опрацювати буквар. Водночас хочу нагадати, що видання підручників є завданням держави, а не громади. Це записано в законі. Ми займаємося цими справами з огляду на ситуацію, що склалася. А це велике зусилля й ризики. Вистачить згадати, що за кілька метрів від складу у Львові, на якому зберігалися надруковані в Україні зошити вправ, упала ракета. А загалом такий друк був можливий тому, що українське видавництво ризикнуло й погодилося виконати роботу та зачекати на гроші, аж поки ми їх отримаємо від відомства. Вихід на українського партнера був можливий завдяки директорці української школи в Бартошицях Любомирі Тхір. Завдяки команді таких людей ми можемо продовжувати свою діяльність. А вона полягає також у тому, що без жодної фінансової підтримки ми маємо довести підручники до 12 кураторів освіти в Польщі, що означає необхідність подолання 5 тисяч кілометрів.

– Міністерство постійно нагадує про підручники в електронному вигляді. Як оцінюєте придатність таких матеріалів?

– Їх розміщено у вільному доступі на державній Інтегрованій освітній платформі. Однак ми ніколи не погодимося на існування лише такого варіанту. Ми в силі розробити хороший електронний підручник, але він не охопить усіх потреб. Учителі в неофіційних розмовах часто згадують, наприклад, що в школі після 16-ї години немає доступу до інтернету чи комп'ютерів. Очевидно, що так не повинно бути, але для нас це черговий доказ, що наші клопотання про традиційні підручники обігрантовані.

– Якщо підсумувати, то в якому стані зараз перебуває ключове питання підручників?

– Для початкової школи ми не маємо жодного. Католицький університет у Любліні видав дві частини підручника для перших класів середніх шкіл. А ми повинні мати також підручники з історії та географії України. Варто також зауважити, що кожна зміна навчальних програм вимагає актуалізації таких видань. Як вже було сказано, про них раніше дбав WSiP. Щиро кажучи, я трохи сподівався, що відомство принаймні тут позитивно відгукнеться на пропозицію закупівлі у цього видавництва прав на видані в минулому підручники. Однак і цього не сталося. ●

76-ті роковини акції «Вісла»

Цього року відзначаємо 76-ту річницю акції «Вісла». Нагадаємо, що розпочалася вона 28 квітня 1947 року, коли 17 тисяч солдатів Війська польського оточили триста населених українцями сіл у Ліському, Сяноцькому, Перемиському та Любачівському повітах. Тих, хто очікував на виселення, на кільканадцять днів розміщували в мінітаборах – пунктах збору. Усього протягом трьох місяців було переселено 140 тисяч українців, польських громадян, з території трьох воєводств південно-східної Польщі, тобто 22 повітів, на північні й західні землі. Їх було розміщено на території дев'яти воєводств (71 повіту). У період між 28 квітня й 15 серпня виселено 33 тисячі родин з 1244 місцевостей (зокрема, з колишнього Ряшівського воєводства – 85 тисяч людей, Люблінського – 44 728, Краківського – 10 510).

На потреби виселення було використано 442 потяги. Перший з них відправився 29 квітня зі станції Щавне-Куляшне (Сяноцький повіт). Дехто мусив добиратися до залізниці самостійно, долаючи шлях у 50 кілометрів. Виселення українців, а також попередні збройні дії призвели до занепаду економіки південно-східних територій Польщі. Унаслідок депортації 2781 українець потрапив до Центрального табору праці в Явожні. Серед них 823 жінки та кільканадцятьох дітей. В'язнями табору були й прості селяни, й інтелігенція та духовенство (22 греко-католицькі та 5 православних священників). Померло в таборі 162 людини.

У попередні роки представники української громади в Польщі на знак пам'яті про депортованих 1947 року та жертв Явожна організовували виступи, дискусії, презентації книжок, проводили богослужіння у церквах. Також було встановлено пам'ятні таблиці у святинях, домівках (світлицях) тощо. Минулого року та цього року наша громада вирішила вшанувати роковини депортації українців спільною молитвою у святинях.

Український літературний івент у Кракові

28 квітня о 19:00 в краківській книгарні-кав'ярні «Нитка» (Nić) відбудеться літературний вечір.

«Цей захід не просто познайомить з чудовими відкриттями української поезії, але також стане великим імпульсом до просування української культури в Україні, Польщі та в усьому світі», – запрошує на зустріч Микита Павленко, організатор «Літературних вечорів».

Подія відбудеться за адресою: NIĆ. Kawiarnia-księgarnia, ul. Sławkowska 28.

Відтепер посилку в Україну можна відправити, не виходячи з дому

Для своїх клієнтів у Польщі Нова пошта/NovaPost Poland запускає нову послугу – відправлення посилки кур'єром. Відтепер можна викликати кур'єра на будь-яку адресу, щоб відправити посилку або лист в Україну. Послуга діє на всій території Польщі, навіть у тих містах, де немає відділень. Щоб замовити кур'єра додому, необхідно оформити посилку на сайті povarost.pl та одразу оплатити доставлення.

Після оформлення з відправником зв'яжеться оператор контакт-центру NovaPost для перевірки даних та узгодження дати прибуття кур'єра.

Кур'єрська служба працює з понеділка по п'ятницю.

Авторський вечір Романа Телеха

21 квітня у Варшаві відбудеться творчий вечір Романа Телеха «Галерея». Назва зустрічі походить від назв книжок письменника. У межах серії вже видано чотири томи. Перша частина «Галереї 1» – це мандрівка меандрами думок автора. Роман Телех, який захоплюється творчістю Хуліо Кортасара, вводить читача у світ його думок, спостережень, а часом і до тепу. Поетику цього видання доповнює незвичний словотвір, в якому використано елементи польської, англійської, української мов і навіть лемківський діалект. Роман Телех був головою варшавського гуртка Українського суспільно-культурного товариства. Потім протягом тривалого часу жив у Канаді, де був членом українських та лемківських організацій. Кілька років тому він повернувся до Польщі. У 2019 році письменника обрали головою гуртка Об'єднання лемків в Усті-Горлицькому на Лемківщині, що є місцем його походження. Фото з архіву Романа Телеха

Виставка «Мистецтво під обстрілами» в Гданську

У домівці Об'єднання українців у Гданську 7 квітня відкрито виставку картин художника Віктора Забіяки «Мистецтво під обстрілами». Віктор Забіяка живе в місті Нікополь, яке перебуває під постійним обстрілом російських військ, що тероризують мирне населення. Попри щоденну небезпеку художник пише свої картини, щоб показати світу прекрасне на фоні війни. Слід додати, що це батько журналіста та активіста української громади Гданська Юрія Забіяки. Запрошені гості й глядачі мали змогу купити картини на аукціоні. Прибуток буде передано на потреби тероборони Нікополя та фарби для митців, котрі навіть у воєнний час не припиняють своєї роботи. Під час презентації художник, який звернувся до гостей онлайн, подякував самоврядуванню міста та Поморського воєводства за підтримку України та українців, а також подарував свої роботи меру Гданська Александру Дулькевичу і маршалку Поморського воєводства Мечиславу Струку.

Українка серед лауреаток премії міста Кракова

3 квітня в Кракові відбулася церемонія вручення нагороди ім. Казимири Буйвідової. Однією з цьогорічних переможниць стала українка Ольга Менько. Про це повідомляє офіційний сайт міста Кракова.

На здобуття премії було висунуто 40 кандидаток, а переможницю визначили шляхом голосування. Під час відбору кандидаток на нагороду журі брало до уваги наявність значного впливу на навколишню дійсність і сфери діяльності, прагнення працювати заради рівності, результати та рівень залучення в життя міста, а також інноваційність та різноманітність виконаної роботи.

«Протягом багатьох століть внесок жінок у розвиток світу залишався непоміченим, а їхні погляди були поза мейнстрімом. Відновити історичну справедливість надзвичайно важливо. Місто майбутнього – це те місто, яке ми створюємо разом, місто, де рівність є пріоритетом та історією як для чоловіків, так і для жінок, – сказав мер Кракова Яцек Майхровський під час церемонії нагородження.

Ольга Менько – одна з п'яти цьогоорічних лауреаток нагороди. Українка очолює фонд Instytut Polska-Ukraina та є засновницею інформаційних порталів для українців у Польщі UAinKrakow, UAinWarsaw та UAinPoznan. Також вона займається міграційною політикою та підтримкою українців у Кракові.

Під час нагородження Ольга Менько нагадала про війну в Україні та підтримку поляків. «Коли ми згадуємо про війну, то говоримо про тих, хто допомагав. Це були ті, хто найближче: партнери, члени фондів, радники міста, спільнота. Я вважаю, що поки ми разом, нам вдасться зробити Краків кращим», – цитує лауреатку видання UAinKrakow.

Крім українки, нагороду ім. Казимири Буйвідової отримали також Агнешка Чмур-Качановська та Джоана Готфрид – засновниці Банку жіночих талантів talenti.pl та порталу matorgasuj.pl, Домініка Дудек – психіатриня, очільниця Польської асоціації психіатрів, керівниця кафедри психіатрії та клініки для дорослих Collegium Medicum Ягеллонського університету та Рената Копито – керівниця культурної інституції та галереї Нюрнберзький дім.

Нагороду ім. Казимири Буйвідової було запроваджено Міською радою Кракова у 2021 році. Щорічно мер Кракова за попереднім рішенням журі призначає її жінкам, які роблять вагомий внесок у розвиток міста.

Фото з Канцелярії мера міста Кракова / автор Пйотр Войнаровський

Писанки українки визнано одними з найгарніших у регіоні

2 квітня було оголошено результати конкурсу писанок, організованого Культурним центром у Перемишлі, про що пише видання «Życie Podkarpackie». Мета конкурсу – пле-

кати народні традиції, пов'язані з пасхальними обрядами, та популяризувати творців з Ярославського, Любачівського, Перемиського, Пшеворського та Ряшівського повітів. Переглянувши 33 презентації писанок, що були представлені в трьох номінаціях, журі конкурсу присудило нагороди та відзнаки. У техніці батику першу нагороду отримала Анна Ковалів (з дому Павлюшко) з Кальникова. Українка працює в секретаріаті Консульства України в Перемишлі. Варто зазначити, що Анна багато років була працівницею й нашого тижневика.

У Польщі засудили незаконну депортацію українських дітей до росії

Під час засідання 30 березня Сенат Республіки Польща (верхня палата польського парламенту) ухвалив резолюцію, в якій засуджує незаконну депортацію українських дітей до росії і закликає міжнародні організації та інші уповноважені до цього інституції до притягнення винних до відповідальності. Ухвалу було прийнято одностайно.

В ухвалі зазначено, що вивезені з України діти перебувають у різних частинах росії – від Мурманська до Сахаліну, а російська влада робить все можливе, щоб ускладнити процес пошуку та повернення дітей додому.

«У дітей забирають телефони та не дозволяють говорити, де вони перебувають. Дітей дуже важко знайти, оскільки росіяни не тільки розвозять їх по всій території росії, але й постійно перевозять з місця на місце», – читаємо в ухвалі Сенату.

За даними української влади, наразі вдалось повернути лише 307 дітей. Решта незаконно депортованих перебуває в сиротинцях та спеціальних дитячих таборах, де дітей русифікують.

«Депортація цивільного населення на свою територію однією зі сторін, що воює, є порушенням Женевських конвенцій про захист жертв війни та може бути класифікована як воєнний злочин, і навіть геноцид», – ідеться в документі.

У рішенні Сенату згадують також заяву Дмитра Лубінця, українського уповноваженого з прав людини, в якій він повідомляє, що росіяни використовують викрадених українських дітей у зйомках порно, та закликає кіберполіцію, Національну поліцію та Офіс Генпрокурора відреагувати на це та зробити все можливе, щоб повернути дітей додому, а винних покарати.

Як зазначено в ухвалі, Польща, яка в часи німецької окупації мала досвід германізації своїх дітей, не могла залишитись байдужою щодо цього заклику. Тому Сенат Республіки Польща засудив «нелюдську процедуру» викрадення росіянами українських дітей під час війни проти України.

«Сенат також закликає міжнародні організації та інституції, які мають відповідні юридичні компетенції, притягнути до кримінальної відповідальності винних у здійсненні воєнних злочинів в Україні», – так завершується текст ухвали.

Нагадаємо, що в березні Міжнародний кримінальний суд видав ордери на арешт владіміра путіна та марії львової-белової (уповноваженої з прав дитини в адміністрації президента росії) та звинувачує їх у незаконній депортації та переміщенні дітей з окупованих територій України до росії.

Більше новин читайте на сайті: nasze-slowo.pl.
Опрацював на основі повідомлень Павло ЛОЗА

Польська Гуманітарна Акція

Фото надані ПГА

«Наша місія – допомагати людям та робити світ кращим»

Польська Гуманітарна Акція або ПГА (Polska Akcja Humanitarna, PAH) є неурядовою благодійною організацією, заснованою у 1992 році з метою надання допомоги цивільному населенню, що страждає від збройних конфліктів та стихійних лих. Місією ПГА є зробити світ кращим шляхом полегшення людських страждань та просування гуманітарних цінностей.

Наразі ПГА має активні місії та допомагає жертвам гуманітарних криз у таких країнах, як Україна, Південний Судан, Ірак та Курдистан, Сомалі, Йемен, Кенія, Ліван, Мадагаскар. Крім цього, ПГА допомагає та запроваджує програми допомоги біженцям та вразливим верствам населення всередині Польщі.

В Україні ПГА присутня з 2014 року з негайною реакцією на конфлікт на сході України, а постійну діючу місію було запроваджено у 2015 році. З 24 лютого 2022 року, з моменту повномасштабного вторгнення, зусилля місії ПГА в Україні миттєво примножилися, а команда з тих пір зросла ледь не втричі та продовжує рости й допомагати населенню України.

Наразі ПГА має 4 діючих офіси в Україні: у Львові, Києві, Дніпрі та нещодавно відкритий офіс у Харкові. ПГА активно підтримує цивільне населення і на півдні України, і зовсім скоро планує відкрити постійний офіс і там.

Впроваджувати та здійснювати проекти ПГА допомагають міжнародні донори та локальні партнери: українські неурядові та волонтерські організації, місцеві адміністрації, сільські громади тощо. ПГА співпрацює з українськими фондами: Посмішка ЮА, Фонд Добра та Любові, Благороб, Repair Together, U-Saved, Товариство Лева та інші.

Головні напрямки діяльності ПГА в Україні

Прихисток – ПГА допомагає з ремонтом пошкоджених домівок, надає матеріали для ремонту, встановлює тимчасові модульні/контейнерні будинки, які обладнані опаленням, кухнею, душовою та туалетом. Ці будинки допомогли людям пережити складну зиму та служать надійним тимчасовим прихистком.

З початку війни Польська Гуманітарна Акція встановила понад 100 модульних будинків у Київській області, у селах, які найбільше постраждали під час перших місяців вторгнення. Будинки отримали сім'ї, чиї оселі зазнали найбільших руйнувань, сім'ї з дітьми та люди похилого віку, яким буквально не було куди переїжджати.

Непродовольча допомога – ПГА допомагає найбільш вразливим верствам населення та соціальним інституціям (наприклад, тим, де проживають переселенці, будинкам престарілих, школам) із закупівлею палива, матеріалів для ремонту та речей, які були так необхідні цією зимою: буржуйок, теплих ковдр, генераторів.

Психологи ПГА Марта та Микита

Вода та санітарія – ПГА допомагає з гідним доступом до води, гігієни та якісних санітарних умов, робить ремонт туалету та душових в соціальних закладах та окремих домогосподарствах.

Продовольча допомога – ПГА проводить дистрибуції продуктових та гігієнічних наборів для переселенців та найбільш вразливих верств населення. З початку повномасштабного вторгнення такі видачі пройшли у багатьох регіонах країни, а нещодавно ПГА провели дистрибуцію у Лимані та Херсоні.

Захист, психосоціальна допомога та юридичні консультації – ПГА надає психосоціальну підтримку постраждалому населенню, людям похилого віку, дітям та тим, хто залишився в окупованих містах на сході України (останнє – у вигляді телефонних консультацій). Психологи ПГА працюють у мобільних групах, виїжджаючи у різні локації у Київській та Дніпропетровській областях та проводячи індивідуальні та групові заняття, психопросвітницькі заходи та консультації. Також існує 5 власних психологічних центрів у Дніпропетровській області та планується відкриття декількох у Київській.

Фінансова допомога – Польська Гуманітарна Акція надає пряму багатопільову фінансову допомогу переселенцям та вразливим верствам населення для покриття базових потреб. Організація займалася таким видом допомоги і до повномасштабного вторгнення, а з початку війни вже видала фінансову допомогу у розмірі 6 660 грн. для 12 000 людей.

У січні почалася програма фінансової допомоги у Харківській області. Її важливість на деокупованих територіях важко переоцінити, адже люди з сіл неподалік Харкова втратили домівки та мають винаймати житло у місті. Отримавши фінансову допомогу, вони мають змогу частково покрити оренду за житло, заплатити за комунальні послуги, придбати одяг або ліки. Багато людей планує витратити частину грошей на придбання будівельних матеріалів для відбудови скалічених домівок. Всі жителі сіл біля Харкова, з якими спілкувалися і яким допомагали працівники ПГА, як один, бажають повернутися до себе додому, у село.

Фінансова допомога

Домівка Віри Солуянової в Руських Тишках, що під Харковом, була дуже пошкоджена під час окупації. Холоди, опади та плин часу зробили дім майже непридатним до життя, а дороговартісний ремонт наразі не по кишені Вірі та її близьким.

Віра розповідає, як їй доводилося майже два місяці спати у погребі, що значно погіршило стан її і так хворої спини. Зараз Віра знімає квартиру у спальному районі Харкова та мріє якнайшвидше все відбудувати та повернутися назад у село: «Я люблю своє село, іншого життя ніде не уявляю. Я так думаю, що то якийсь янгол-охоронець мій дім трішки зберіг. Він весь побитий, дах побитий, вікон немає, стеля тече, я все викинула, що там було, бо все було мокре. Я п'ять років збирала гроші, щоб перекрити дах, бо вже був ветхий. За рік до війни вдалося це зробити. П'ять років збирала гроші! А тепер він весь в дірках. Треба все заново робити. Здоров'я у мене ніяке. Три роки тому у мене була операція, маю металоконструкцію у хребті. Щороку потрібне лікування, судинна терапія, вітаміни, масажі лікувальні. А за ті два місяці... Уявляєте, щойно обстріли, відразу несешся у цей погріб. І ці забіги туди-сюди ще більш погіршили стан хребта».

Віра отримала фінансову допомогу від Польської Гуманітарної Акції та планує витратити частину на профілактичне лікування спини: «Гроші я ще не витратила, але в першу чергу мені потрібно зайнятися своїм здоров'ям, треба пролікуватися. Тільки томограф коштує 1500 гривень, ліки дуже дорого коштують. Це я хочу в першу чергу зробити. Тому що у мене правда не було можливості. Останній рік взагалі ні на що не було можливості. І це, мабуть, все. Лікування дуже дороге. А як планувати ремонт дому? Щоб там жити, мені потрібно дах знову зробити, вікна. Жодного скла немає, і рами також потрібні».

Прихисток

Дім Віктора Кошиля в селі Ясногородка Київської області був вщент зруйнований під час перших тижнів окупації на початку війни. На початку зими Польська Гума-

нітарна Акція встановила модульний будинок для сім'ї Віктора та його сім'ї: дружини та двох дітей.

Стоячи на уламках власного будинку, Віктор залишається спокійним. Він сильний, витривалий і має всерозуміючу посмішку, але йому страшно і сумно за майбутнє своїх дітей. У нього двійнята: хлопчик і дівчинка 17 років – саме той вік, коли можна обирати професію, вступати до університету, жити повним життям.

Віктор показує на обгорілу, чорно-попелястого кольору сливу у дворі знищеного будинку. Потім дістає з кишені смартфон, прокручує галерею і показує те саме дерево рік тому, навесні – пишні та запашні сливи і груші.

Завдяки фінансуванню Гуманітарної допомоги ЄС Польська Гуманітарна Акція встановила для родини тимчасовий модульний будинок, який обладнаний усім необхідним: опаленням, кухнею, ванною кімнатою, меблями.

У межах допомоги перед зимою ПГА встановили близько 100 таких будиночків для жителів Київської області, чий домівок найбільш постраждали, а самі люди не мали варіантів для переїзду або відбудови житла.

Захист (психосоціальна підтримка)

Психологи з мобільної групи Польської Гуманітарної Акції у Дніпропетровській області проводять групові заняття для внутрішньо переміщених осіб та місцевого населення.

У місті Кам'янське Марта та Микита проводять серію занять, спрямованих на усвідомлення та подолання стресу для групи людей, які всі разом переїхали з Очеретинської громади Донецької області та сформували своє власне коло вже на безпечній території, у Дніпропетровській області.

Жінки під час заняття розповідають: «Для нас це триває з 2014 року. Ми вже двічі переїжджали! Це дуже складно. У 2014 році ми їхали з маленькими дітьми на руках, потім повернулися у 2017 році, почали відбудовуватися, відновлюватися, ходити на роботу... і знову зараз. Нам довелося виїхати. Другий раз було особливо важко. Тому зараз нам дуже потрібна ця психологічна підтримка. Рівень стресу дуже високий, а такі заняття в першу чергу допомагають усвідомити проблему, а потім навчають правильно та поступово з нею боротися».

Польська Гуманітарна Акція реалізує програми психосоціальної підтримки у різних напрямках: постійні соціальні центри у Київській та Дніпропетровській областях, мобільні групи психологів (у тому числі в Харківській області та на півдні), патронажна та індивідуальна підтримка, психопросвітницькі заходи для працівників соціальних закладів, консультації з юристом.

Польська Гуманітарна Акція не планує збавляти темпи та об'єми допомоги, розуміючи, що підтримка цивільному населенню України дуже потрібна. Ви можете долучитися до допомоги, зробивши внесок за посиланням: pah.org.pl/en/donate

Головна польська сторінка на фейсбуці:

facebook.com/PolskaAkcjaHumanitarna

Фейсбук-сторінка з новинами англійською:

facebook.com/PolishHumanitarianAction

Інстаграм: instagram.com/polskaakcjahumanitarna

Твітер: twitter.com/pah_org

Павло ЛОЗА, Григорій СПОДАРИК

Фото Павла Лози, з архіву співрозмовників та фейсбук-сторінки української школи в Ґурові-Ілавецькому

Українці з Польщі про візит Володимира Зеленського

Представники Об'єднання українців у Польщі, члени Української скаутської організації в Польщі «Пласт» й українських організацій у Варшаві, студенти – усі вони зустрілися у дворі Королівського замку під час візиту Володимира Зеленського до Польщі 5 квітня. Учасники цих подій поділилися своїми враженнями та дали оцінку виступам обох президентів.

З Катовиць приїхало троє представників, пов'язаних з місцевим Об'єднанням українців у Польщі.

– Інформація про можливість поїхати на зустріч із Зеленським у Варшаву з'явилася в останній момент. Але з міркувань безпеки це зрозуміло, – розповідає Іван Зрада, заступник голови гуртка ОУП у Катовицях. – Я вперше був на такій зустрічі. Поїхав, бо вважаю, що там має бути хтось з української громади нашого міста.

Як і багатьох інших, його найбільше вразив виступ президента Польщі.

– Заява Анджея Дуди мене позитивно здивувала. Він навіть процитував вірш Шевченка. Я не очікував такого підходу. І президент Зеленський сказав на своєму рівні. Слухаю його щоденні виступи в інтернеті. У Варшаві він сказав те, що мав сказати, – уважає Іван Зрада. – Для мене також важливо, що під час цієї зустрічі прозвучали слова про те, що Польща не припинить підтримувати свого сусіда. Я дуже радий, що ці заяви зроблено, тому

що вони йдуть у світ. А є країни, що підходять до справи допомоги Україні, як до «їжака».

З Перемишля до Варшави приїхало кілька представників. Барбара Потребка-Ґіба, координаторка-перекладачка Перемиського відділу ОУП, яка допомагає на місцевій залізничній станції, відвідала коротку зустріч з президентськими подружжями.

– Насправді президенти та їхні дружини встигли лише привітатися з кожним і зробити спільні фото. Зустріч була короткою, але приємною, – каже Барбара Потребка-Ґіба. Вона наголошує, що це була також можливість поспілкуватися з іншими людьми, котрі допомагають Україні.

На зустрічі з президентськими подружжями в Королівському замку було близько 90 осіб, які представляють осередки та організації, що надалі підтримують українців, зокрема тих, які тікають від війни.

– Медичні служби, волонтери-перекладачі, родини, котрі надали притулок біженцям, представники Військ територіальної оборони, організації, які надсилають та збирають допомогу для України, та багато інших, – перераховує учасників Барбара Потребка-Ґіба.

Серед присутніх був, наприклад, Рафал Тшасковський, мер Варшави, або Олена Менсх, віцепрезидентка Фондації Рафала Бжоски, засновника фірми InPost та її чоловіка. Разом з ним вона організувала найбільше приватне

транспортування гуманітарної допомоги з Польщі до України в 34 вагонах.

Польсько-український економічний форум, що відбувся в Королівському замку за участі обох президентів, відвідав Андрій Олійник, голова краківського гуртка ОУП. Він зазначає, що серед учасників були не лише представники польського бізнесу, а й торгово-промислових палат, агентств із працевлаштування, міністерств та місцевої влади.

– Це була перша така зустріч. Усі наголошували, що найближчі цілі – розробити таку тактику, що забезпечила б відбудову України та відповідала інтересам компаній. Ішлося як про українські, так і польські фірми, – зазначає голова гуртка.

Однією з головних заяв Володимира Зеленського під час Форуму було те, що польські компанії зможуть працювати в Україні на тих же умовах, що й українські. І не лише під час відбудови України.

– Як наголошували всі учасники Форуму, давно не було такого шансу для співпраці між двома країнами. Найголовніше, щоб ми не проспали цей момент, – наголошує Андрій Олійник.

У цьому аспекті важливо використати потенціал двох держав.

– В Україні багато важкої промисловості, чого немає в Польщі. Однак Польща має досить ефективну логістичну та транспортну систему. Хорошим прикладом тут є Ряшів, що став логістичним центром під час передачі допомоги Україні. Одна країна може багато запропонувати іншій, і вони можуть доповнювати одна одну, – додає представник Об'єднання. На його думку, це також може поглибити міжлюдські взаємини.

З Вармії та Мазур на зустріч з президентом України приїхали учні та вчителі українського ліцею в Ґурові-Ілавецькому. Серед них був старшокласник Юліан Галушка. Він переконаний, що Володимир Зеленський – це сучасний герой, тому можливість побачити його наживо вважає чимось особливим. Президента він поважає за те, що залишився в країні й став на її захист. Саме тому хлопцю важливо бути в цьому місці. Юліана зворушив виступ президента, а слова, сказані польською мовою, він вважає символічними.

– Це дає віру, що польсько-українські стосунки розвиватимуться та не буде вже ворожнечі між нашими народами. І разом ми переможемо найбільших наших ворогів – росіян, – зазначив учень ґурово-ілавецького ліцею.

Візит президента, його дружини та інших представників української влади Юліан вважає також демонстрацією незламності українського народу, який уже довів, що російська армія «може, і є другою у світі, але з кінця». Юнак незабаром складатиме іспит на атестат зрілості. Як додатковий предмет вибрав історію, хоча не впевнений, що вступатиме на цю спеціальність. Водночас він переконаний, що потрібні фахівці, які об'єктивно говоритимуть про складне польсько-українське минуле й у такий

Голова ОУП Мирослав Скірка і члени Перемиського відділу ОУП перед входом до Королівського замку

спосіб позбудуться впливу російської пропаганди в історичних науках.

Катерина Бревка отримала запрошення на зустріч волонтерів з дружинами президентів. Від початку війни вона допомагає Україні приватно і в межах своєї професійної діяльності у воєводському управлінні Ольштина. Говорить, що це була визначна подія, яка, ймовірно, ніколи вже не повториться. Хоча зустріч була короткою, її вистачило, щоб відчувати щирість Олени Зеленської.

– З її очей, може, не текли сльози, але вони були вологі тоді, коли, розчулившись, вона дякувала всім нам за допомогу. Я знаю, що перед нами стояла скромна й вдячна особа, – згадує Катерина Бревка.

У короткій розмові вона розповіла дружині президента, що представляє тут свою родину, друзів з роботи та колег-волонтерів, які активно допомагають Україні.

– Я висловила сподівання, що скоро наша допомога не буде потрібна, а українці зможуть повернутися на свою, вільну від ворога, землю, – згадує Катерина. Навдовго залишаться з нею слова подяки від Олени Зеленської й побажання, щоб Україна ніколи не мусила віддячувати Польщі в подібній ситуації. Це було побажання миру.

Офіційне запрошення на зустріч з президентом для гуртків на території Ольштинського відділу ОУП розіслав його голова Степан Мігус. Він не міг бути у Варшаві особисто, але стежив за візитом у ЗМІ. За його словами, вартими уваги є заяви президента Анджея Дуди щодо подальшого постачання й продажу зброї Україні.

– Це має велике значення в контексті запланованого українською стороною контрнаступу, – підкреслює Степан Мігус. Він зауважує також, що певна частина політиків, коментуючи візит президента Володимира Зеленського, знов пробувала розіграти карту Волинської трагедії. Наприклад, згадували про заборону українською стороною ексгумації польських жертв й очікували на її скасування.

Валерія ГУРЖИЙ

Фото з архіву героїні статті

Здорове батьківство та материнство «без рожевих поні» – чому вчить «Bad Mama»

Українська письменниця та блогерка Анжела Bad Mama пройшла через аб'юзивні стосунки, розлучення та біженство, але ці труднощі допомогли їй зрозуміти, чого вона насправді хоче від життя та чому важливо жити саме так, як хочеш, а не підкорятися чомусь іншому. Про свій життєвий та творчий шлях вона розповіла «Нашому слову».

– Це ж був конфлікт двох сторін, отже, має бути показано дії кожної з них. Це велика трагедія, й тут не може бути спрощень, – зазначив Степан Мігус. Він нагадав також, що за злочини української сторони просили вибачення всі президенти часів незалежної України, крім Віктора Януковича. Були також спільні на найвищому державному рівні відзначення роковин цих трагічних подій.

– У 70-ті роковини Волинської трагедії Польщу відвідав глава УГКЦ блаженніший Святослав Шевчук. Ієрархи підписали декларацію про польсько-українське примирення. Цьому візитові сприяв представник нашої громади, тодішній депутат Мирон Сич, – голова Ольштинського відділу ОУП згадує події, які показують необґрунтованість тверджень про відсутність з українського боку коментарів, що засуджували б злочини на Волині. Водночас, на його думку, дуже важливим аспектом візиту була подяка президента Володимира Зеленського звичайним полякам за їхню відкритість до біженців і допомогу Україні в цей складний час. ●

– Розкажіть про себе, чим займаєтесь та де зараз живете?

– За освітою я політолог, закінчила філософський факультет, але працюю на стику комунікацій та політології. До цього розвивала власний бізнес, коли з'явилася «Bad Mama», ми з моєю подругою створили PR-агентство, а ще у мене було онлайн-видання про материнство. Також пишу книжки, свою першу – «Imago» – я написала позаминулого року. Вона про психологічне дорослішання – це моя історія про терапію, аб'юзивні стосунки, розлучення і здобуття незалежності як однієї з основних сил жінки. Зараз я закінчила другу книгу на замовлення «Yakaboo Publishing», вона про розлучення, про те, як через це пройти і вижити. Якщо все буде добре, вона вийде цієї весни. Також я навчаюся в Київському університеті сучасної психології та психотерапії, тому що зрозуміла, що це моє призначення – бути психотерапевтом. Сподіваюся, що за півтора року я стану психологом і через кілька років зможу вести психотерапевтичну практику. Ще я мама – у мене є 8-річна донька на ім'я Єва. До війни ми жили у Києві, потім переїхали до Берліна, спробували пожити в Португалії, а наразі перебуваємо в Іспанії. Я для себе визначила, що ми не будемо довго залишатися на одному місці.

– Про що йдеться у ваших книгах?

– Коли я писала, то прочитала багато досліджень. Виявляється, що маленькі діти найлегше зносять розлучення батьків, а найгірше з цим мають підлітки. Але не саме розлучення є травмою для дитини. Якщо воно проходить нормально, і двоє дорослих людей не тягнуть дітей по судах та медекспертизах і через дітей не карають один одного, а просто домовляються, яким буде далі їхнє життя – все буде окей. Травму робить дитині зникнення батька. За статистикою в Україні, коли пара розлучається, то тато зазвичай «йде за горизонт». Спершу він приходить по неділях, потім – на дні народження і великі свята, а потім взагалі «забуває», бо у нього з'являється нова сім'я. Оце і є найбільший страх дитини. По факту, батьки – це моделі того, як діти будуть себе поводити в дорослому віці, особливо до кризи 30 років – кризи ідентичності. Батьки повинні думати не про те, що дитині потрібна повна нещасна сім'я, а про те, які патерни сім'ї вони дають дитині. Я сподіваюся,

Учні з Гурова-Ілавецького

ся, що моя книжка допоможе людям зрозуміти, що немає сенсу відчувати провину за те, що ти хочеш розвестися, коли одружувався у 22 роки просто тому, що всім здається, що ми вже сформовані у 18. Але ж найдовше формується наш мозок. Наша префронтальна кора, яка відповідає за стримування імпульсів і за наші рішення, формується до 25-27 років. Тому весь західний світ вважає, що краще до 30 років таких рішень не приймати. А щодо дітей – якщо ти думаєш про щастя дитини, то розлучення з партнером, якого не любиш, зробить її щасливішою – за умови, що ви нормально розійдетесь, якщо для дитини збережеться звичний уклад життя. Всі готуються до весілля місяцями, а насправді розлучення – теж довгий процес, і до нього треба готуватися. Гості на весіллі отримують задоволення, так і всі учасники розлучення мусять не отримувати травми. Треба зрозуміти, що розлучаються не мама і тато, розлучаються дружина і чоловік. І дітям треба пояснювати, що мама і тато завжди залишаться поруч, але дружина і чоловік – ні.

– **Розкажіть про свій блог та як він виник?**

– Я його створила у 2014-му, десь після пів року після народження Єви, бо була першою серед своїх знайомих, у кого народилася дитина. Вони ставили багато питань щодо дітей, і я вирішила, що не буду всім окремо відповідати, а заведу блог. Він був розрахований на моїх друзів і називався тоді «Історія однієї мами», але з часом почав швидко набирати популярність, і я зрозуміла, що назва не дуже відповідає тому, що я пишу. Адже часто в мене одночасно була дика провина перед Євою і відчуття протистояння з соціумом, з його правилами – як має виховуватися дитина. Моя знайома якось мені написала: «Ну, що ти там, вад мама?» І я зрозуміла, що це класна назва для мого блогу. Взагалі, я його вела більше як віддушину. Коли у тебе дитина, і ти більшість свого часу проводиш з людиною, яка вміє тільки трусити ручками, ходити у памперсі і нічого не говорить, то ти трохи божеволієш. Дуже не вистачає соціального контакту, і ти реально не розумієш – ти адекватний чи ні. Я дуже чесно розповідала, без «рожевих поні», про материнство. Це зараз багато людей вже насмілилося на відвертість, і ми в соцмережах намагаємося більше говорити про реальні історії, про наші почуття та переживання. А тоді все було дуже «стерильно» в плані материнства – не дай боже, мама скаже, що вона свою дитину не любить в цей момент або, наприклад, зла на неї. З цього блогу народилося і онлайн-видання, і фестиваль, і купа ще якихось проєктів. Згодом я зрозуміла, що моя дитина виросла, і я не можу вже настільки відкрито розповідати про її життя, тож цей блог трансформувався. Він вже не про материнство (хоча іноді я і пишу про це), але загалом – про реальне життя. Для мене блог – це місце, де я можу відкрито ділитися тим, що зі мною відбувається. Там я знаходжу багато підтримки і теж намагаюся давати цю підтримку через чесність. Тому що начитаєшся цих «ідеальних мам» в Інстаграмі, які тільки подорожують, заробляють гроші, вчать, і в них все прекрасно, і думаєш: що зі мною не так? А буває, читаєш, як людина пише наскільки їй фігово, і думаєш: о, в мене все нормально, я не одна така відчуваю. Соцмережі часто дають відчуття ізолюваності, створюється картина, що ти відрізняєшся від усіх. А ми ж істоти соціальні, нам потрібно мати свою соціальну групу, якій ми відповідаємо. У своєму блозі і книжках я не даю порад, не пишу – як має бути. Я просто пишу про те,

що відбувається зі мною, і все. До речі, мене читають не тільки жінки, 20% читачів блогу – це чоловіки.

– **А ваше онлайн-видання, воно ще функціонує?**

– Вже ні. Видання називалося «Bad Mama», я намагалася допомагати батькам виходити з комплексу ідеальних батьків, а також просувати в Україні ідею кобатьківства – про те, що батько має такі самі обов'язки щодо дитини, як і мама. Це моя загальна ідея в материнстві. Бо ми всі бачимо, як тато в неділю вийшов погуляти з дитиною – і всі мами на майданчику такі: «Вау!» Але ніхто не помічає героїзму материнства, а я не хочу, щоб материнство перетворювалося на героїзм. Вважаю, що у дитини є батьки, і вони мають рівні права та несуть рівні обов'язки. Це була основна ідея мого ресурсу. Зараз я це видання закрила, бо у мене трошки змінилися інтереси, до того ж зі мною сталася дуже неприємна історія. Я була в аб'юзивних стосунках і в якийсь момент просто фізично нічим не могла займатися. Паралельно з сайтом були ще фестивалі, які я організовувала, також називалися «Bad Mama Fest», на останньому було 8 тисяч дітей без урахування батьків. Але на той момент я відчувала себе так, що за все несу відповідальність, все контролювала. У мене була команда, але відчуття команди не було, тому я швидко вигоріла. Зараз я розумію, що це був дуже цінний урок. Я хочу розвиватися в трішки іншій сфері, але вже знаю, що один ти можеш багато, але не довго.

– **Питання щодо переїзду. Як я розумію, ви зараз не прив'язуєтесь до конкретного місця?**

– Насправді, цей план з'явився нещодавно, тому що я поїхала з України до того, як почалася війна. Я зустрічалася з іноземцем, він німець. Ми жили разом у Києві, а за два тижні до початку повномасштабної війни виїхали з України до Берліна, бо він звідти. Це був не мій вибір. Коли почалася війна, я взагалі нічого не розуміла, не могла нічого вирішувати. Загалом ми у Берліні жили рік і, чесно сказати, мені жодного разу не хотілося ні подорожувати, ні щось дивитися, тому що ця рана від війни, де б ти не був, вона росте з кожним днем і кровоточить. Вона інша, мабуть. Вона відрізняється від рани тих людей, які перебувають в Україні, але вона дуже сильно впливає на життя. Сталося так, що ми не так давно розійшлися з моїм хлопцем, і я подумала, що мені загалом трохи важко бути в Берліні. Я зрозуміла, що хочу переїхати, але у мене є багато питань щодо навчання дочки. У Німеччині школа, до якої ходила Єва, виявилася не дуже хорошою, я бачила, як моїй дитині там сумно. У Києві вона ходила до приватного закладу, і це сильно відрізняється. Насправді спочатку Єва сильно хотіла додому, там лишився її тато, він брав велику участь в її житті, тому вона дуже сумувала. У неї не було тут знайомих, і я розміщувала оголошення у берлінських групах, що шукаємо друзів. Ми знайшли багато класних людей завдяки цьому. Перші пів року вона навчалася у школі онлайн. Потім я зрозуміла, що потрібна соціалізація, і вона пішла в німецьку школу. Спочатку вона мені дуже сподобалася, там дуже гарна та старовинна будівля, але проблема в тому, що в тій школі дуже нудно. Бо там лише три предмети – німецька, англійська та математика. Англійську Єва знає, тому вона більше була перекладачем між дітьми та вчителем, які не знають української або російської. Ми хотіли перейти в іншу школу, але це важко зробити, оскільки все впирається в реєстрацію.

12. ➔

А ще я дізналася, що в інших школах є жорсткі протистояння між українськими та російськими дітьми, а в нашій школі такого не було, а я не хотіла, аби Єва перебувала у такому середовищі. В інших країнах теж процес реєстрації може проходити довго, тому думаю, що Єва продовжить навчатися в українській школі онлайн.

– Ви казали, що поїхали раніше, ніж почалася війна, але все одно відчуваєте її вплив на собі. Як це проявляється?

– Вона мене повністю розбила. Мені здається, що цей рік я провела у дуже закляклому стані, я не розуміла, що зі мною відбувається. Мене ж вивезли, я не чую вибухів, але я пам'ятаю, як на Маріупольський драмтеатр, де було написано «Діти», росіяни скинули авіабомбу – ми тоді з дочкою побудували халабуду посеред кімнати, я залізла з нею туди і не могла вилізти години три. Мені настільки було страшно через те, що відбувається. З одного боку, можна сказати, що я «біженка», але по факту я не отримую ніякої матеріальної допомоги, мені не надавали житло і так далі, але я все одно відчуваю, що вирвана з корінням. Це відчуття, що у мене немає дому – воно дуже змінює і додає страхів. Всі внутрішні опори – вирвані. У мене залишилася моя робота, хоча частково вона змінилася. У мене була кохана людина, яка мене підтримувала, але після нашого переїзду перші чотири місяці були як в тумані, я не пам'ятаю, що тоді було. Потім сталася ще одна важка історія – я збирала гроші своєму однокласнику, моєму колишньому хлопцю. Він був під Харковом, і я збирала гроші для його батальйону на амуніцію, і як тільки я закрила майже всю суму – він загинув. Це теж був важкий момент. Я ніколи не переживала втрати і горювання саме щодо людині, яка померла. Мій мозок взагалі відмовлявся приймати, що є війна, що це можливо, що таке відбувається, що це моя близька людина. Я думаю, найгірше, що війна змінила в мені – це опору, коли ти віриш, що світ добрий. Мені здається, що це основна екзистенційна думка, може, вона дитяча, але вона веде людину по життю і змушує бачити світло попереду. І це те, що у мене забрала війна. Іноді я читаю новини і мені здається, що я більше у це не вірю. Сподіваюся, після війни, коли ми всі почнемо відновлюватися, це почуття повернеться.

– Ми багато говорили про війну та перемогу, тож, як я розумію – ви плануєте повертатися. Скажіть, якою ви хочете бачити Україну після перемоги?

– Так, планую повернутися після закінчення війни. Хочу бачити Україну без корупції, щоб люди активізувалися і формували громадянське суспільство не тільки у складні періоди, а щоб зрозуміли, що вони відповідальні за те, що відбувається. Це питання і до мене, в першу чергу я задаю його собі. Планую кар'єру як психотерапевт і розумію, що у нас буде дуже серйозне завдання. Війна ж не закінчиться тим, що підпишуть договір і перестануть літати ракети. Буде купа людей, які у цій війні залишаться з ПТСР та іншими діагнозами. Завдання людей, які мають ресурси, – витягти інших з цієї війни. Тому я хочу вертатися в Україну якраз заради цього. До речі, за весь цей час, де б я не перебувала, я не зустрічала жодного українця, який би не вірив у перемогу. Мені здається, це те, що мене підтримувало дуже довго. Важливо продовжувати вірити, незважаючи ні на що. Важливо не розділятися на касти: на тих, хто поїхав, хто лишився, хто бачив війну, хто не бачив і так далі. Ця війна має показати, що всі ми маємо бути завжди об'єднані, а не роз'єднані. ●

РОЗМОВА

Аліна КУВАЛДІНА

Ілюстрації надані героєм статті

«Гумор – це дуже сильна підтримка»

Сашко Даниленко – український художник-мультиплікатор, котрий живе та працює у США. Багато робіт Сашка після 24 лютого пов'язані із російським вторгненням, він також бере участь у різноманітних ініціативах для збору коштів на допомогу Україні. Ми поспілкувалися з художником про те, які проекти він реалізовував за останній рік та яка роль гумору, котрий часто присутній у його творчості, під час війни.

– Розкажіть, що вам малюється після початку повномасштабного вторгнення?

– Було багато різних робіт. Наприклад, був проєкт, де команда з різних ІТ-спеціалістів з Києва зробила додаток, в якому тактична медицина показана дуже просто на картинках. І я та ще одна моя подруга робили там ілюстрації.

Були також різні проєкти для збору коштів. Наприклад, в Нью-Йорку ми робили таку ініціативу з «Razom for Ukraine» – як фейс-бокс. Це виглядає як автомат для отримання портретів, в який люди закидають кошти та отримують малюнок. Але в середині тієї коробки сиджу я, малюю цей портрет і видаю назовні, імітуючи – що це наче механічний процес.

Також ми фокусувалися на багатьох проєктах, створених аби поширювати українську культуру та українські ідеї. Щоб люди знайомилися між собою, зав'язувалися якісь зв'язки. Бо те, що люди бачать в новинах, – це одна справа. Але добре, коли в когось з іноземців є ще знайомий українець, який може доповнити контекст, сам підтвердити і розповісти, що відбувається.

– **Знаю, що в Сіетлі проходила виставка серії ваших робіт «Супергерої серед нас». Як люди реагували на неї?**

– Ми робили її в кількох різних місцях, але в Сіетлі був цікавий формат, де ця виставка працювала як вітрина. Тобто в будь-який час прохожі могли зупинитися, подивитися і почитати. Також це все супроводжували тими самими відео, на основі яких були створені деякі малюнки, аби пояснити, що дійсно відбувалось. Наприклад, про українську жінку, яка на самому початку вторгнення казала, щоб окупанти поклали насіння в кишені, аби після їхньої смерті вирости соняшники. Те, що людина бачить просто картинку, нам було мало, ми хотіли показати, що за нею є реальна історія, провести цю межу – що тут є частиною міфу, а що є реальністю. Люди підходили, цікавилися, хтось йшов далі шукати більше інформації.

– **Чи важко для вас бути в контексті подій в Україні, перебуваючи за кордоном?**

– Думаю, що точно щось може не співпадати. Але весь той час, що знаходжуся за кордоном, я постійно живу в українському інформаційному просторі. В мене є таке відчуття, що підписки в соціальних мережах означають більше, ніж прописки. В сенсі, що та інформація, яку ти споживаєш, і те, з ким ти спілкуєшся, більше формує твої думки та дії, ніж місце проживання.

– **Ви часто передаєте свої ідеї за допомогою мемів. Чим для вас цікавий такий спосіб комунікації?**

– Мем* – це найшвидший спосіб передати ідею. В мене є різні проєкти, і якраз формат мемів зараз став більш актуальним, бо їх бачать люди, поширюють, більше реагують. Це дуже легка форма взаємодії і рефлексії. Натомість для анімації треба більше часу, більше усвідомлення, більше процесів організації. В моменти,

коли відбуваються якісь жахливі потужні події і найбільше переполюють емоції, сісти і мати холодну голову, щоб робити ту ж саму анімацію або щось більш комплексне – це неможливо. А от такий формат мемів, швидких скетчів та швидких малюнків – він добре підходить. Ти береш цю емоцію в той самий день, в ту ж саму годину і можеш її закинути в мережу, висловитися і почути від людей інші ідеї.

– **Яка, на вашу думку, роль гумору під час війни? Чи є теми, на які краще не жартувати?**

– Я думаю, що гумор дуже добре допомагає бачити людей, які думають так само, як і ти. Це завжди такий певний фільтр. Також це дуже сильна підтримка – і психологічна, і моральна. Тому, як не дивно, мені здається, що такий страшний час – це насправді дуже великий поштовх для розвитку в сфері гумору. Хоча за цим і стоять дуже жахливі події.

Щодо тем, про які краще не жартувати, я думаю, що в кожної людини є свій перелік. Також мені здається, що люди зараз реагують дуже чітко на те, що є прийнятним, а що є неприйнятним. Тобто, наприклад, якісь жарти про жінок в армії, коли хтось тягне стару тему сексизму, – це зовсім не сприймається.

– **Як загалом, думаєте, війна змінює українську культуру?**

– До великих військових дій мене дивувало, як багато різного мистецтва, літератури, ілюстрації і тої самої анімації, фільмів на тему війни було з двадцятого століття. Іноді навіть думав, чому ж не можна творити про щось інше. Але насправді виявляється так, що коли приходить війна, то всі інші аспекти життя сприймаються через цю призму.

Мені здається, що ця тема з українською культурою дуже надовго. Також з цього народжується дуже багато важливих проєктів, котрі потужно формують образ України в світі.

* Мем – мовне, текстове, графічне чи відеоповідомлення, що швидко поширюється від людини до людини в інтернеті чи особистому спілкуванні. Часто носять гумористичну складову, мають форму смішних малюнків. Стали частиною популярної культури.

Ілюстрація до затримання Віктора Медведчука в квітні 2022-го

Ілюстрація з циклу «Супергерої серед нас»

Український інститут
національної пам'яті

Ідеолог української незалежності – Микола Міхновський

31 березня виповнилося 150 років від дня народження Миколи Міхновського – громадського та політичного діяча, учасника боротьби за незалежність України в XX столітті, основоположника українського самостійницького руху й ідеолога української державної незалежності, автора «Кредо молодого українця» та «Самостійної України».

10 фактів про Миколу Міхновського

1. Родина

Народився 1873 року в селі Турівка (тоді Прилуцького повіту Полтавської губернії, нині – Згурівської територіальної громади Броварського району Київської області). Був нащадком старовинного козацького роду. Його батько був освіченим священником-українофілом. Під час богослужіння виголошував проповіді українською. Любив і знав чимало народних пісень і дум. Цю любов до українського передавав дітям – чотирьом старшим синам, доньці Олімпаді та наймолодшому – Миколі. Дід (також священник) і батько Міхновського були знайомі з Тарасом Шевченком. Поет інколи гостював у Турівці в поміщицькому маєтку Миколи Маркевича.

2. Навчання

Молода громада і «Братство тарасівців». Микола навчався у Прилуцькій чоловічій гімназії, з якою пов'язують початок його культурно-політичної діяльності. А з 1891 року був студентом юридичного факультету Київського університету Святого Володимира. В університеті Міхновський приєднався до Молодої громади. Згодом був одним з ініціаторів створення таємної політичної організації «Братство тарасівців», співавтором програми братства – «Кредо молодого українця». Реалізувати власні ідеї, серед яких була автономія всіх націй у Російській імперії, братство не змогло – натомість практично всі його учасники опинилися за ґратами.

3. Адвокат українців

Микола Міхновський мав власну юридичну контору, що забезпечувало йому статки. Брав участь у роботі Харківського юридичного товариства при Харківському університеті. У 1907 році він був серед захисників у справі, відомій як Лубенський процес проти організаторів «Лубенської республіки», по якій проходили його товариші брати Шемети. У 1909-му Міхновський брав участь

Фото з Вікіпедії

у гучному харківському процесі мільйонера Алчевського – той після доведення царатом його бізнесу до банкрутства покінчив життя самогубством або був убитий за нез'ясованих обставин. На тому процесі Міхновський виголосив блискучу промову.

Нерідко виступав захисником у судових процесах над учасниками нелегальних українських організацій та партій. Але також Міхновський переважно безкоштовно ставав на захист селян, учасників аграрних заворушень, за що одержав прізвисько «Адвокат голодранців».

4. Громадська діяльність

Ще будучи в Києві, він головував на зборах місцевого нелегального осередку «Братства тарасівців». У Харкові швидко зійшовся з місцевою українською громадою. 1900-го разом зі студентами влаштував у місті концерт до 100-річчя «Енеїди» Івана Котляревського, залучивши до нього театральну трупу Кропивницького, яка саме тоді гастролювала в Харкові. Також включився в діяльність Харківського товариства поширення в народі грамотності, яке обстоювало необхідність початкової освіти та видання книжок українською мовою – рідною для населення краю. Також Міхновський виступав на Шевченківських святах у Полтаві та Харкові, закликав до збройної боротьби за права українського народу.

5. «Тогочасний екстреміст»

На межі XIX–XX століть культурницький молодіжний рух переріс у політичний. Визріла необхідність створення української партії, щоб відмежуватися від російських революціонерів. Перша така політична сила – Революційна українська партія (РУП) була створена 1900 року в Харкові. Міхновський відгукнувся на пропозицію її керівників написати маніфест під назвою «Самостійна Україна». 1902-го, після розриву з РУП, Міхновський заснував Українську народну партію (УНП), для якої написав декларацію «10 заповідей УНП». Щосили він намагався донести свої ідеї до людей: друкував дописи у пресі, видавав книжки невеликих форматів, виголошував програмні промови на судових процесах над українськими

активістами. Крім того, заснував чимало українських часописів: «Самостійна Україна» (1905), «Хлібороб» (1905), «Запоріжжя» (1906), «Слобожанщина» (1906), «Сніп» (1912–1913).

6. Співорганізатор «війни пам'ятників»

1904 року Міхновський був серед тих, хто організував підлив пам'ятника Пушкіну у Харкові (щоправда, тоді пам'ятник, незважаючи на вибух, вистояв). У листівці бойової організації «Оборона України» йшлося: «Цієї ночі зривано монумент, виставлений поету Пушкіну в місті Харкові на Театральній площі. Цим ми заявляємо московському суспільству і правительству ось що: 1) На території Слобідської України, традиції якої сягають аж до славних часів Гетьмана Богдана, не має бути нікому ніякого монументу з чужинців. Пушкін був цілковито діячем для московського народу і ніякої культурної ваги для нас не має, хіба тільки нікчемної деморалізуючої... 2) Хай знає московське суспільство, що пам'ятник Пушкіну не має собі місця на Україні ще і тому, що наш національний геній – поет Шевченко...»

7. Перша світова війна та Українська революція

Під час війни Миколу Міхновського мобілізували у царську армію. Служив у Київському військовому суді – був військовим юристом. Одним з перших відстоював ідею формування українських збройних сил. На початку Української революції 1917–1921 років заснував та очолив Український військовий клуб імені Павла Полуботка, став одним з організаторів 1-го Українського полку імені Богдана Хмельницького. Влітку 1917 року – як офіцера – його примусово відправили на Румунський фронт, щоб таким чином мінімізувати вплив Міхновського на формування українського війська в Києві. У грудні 1917-го повернувся на рідну Полтавщину. Був розчарований крайнім соціалізмом Центральної ради. Тоді ж Міхновського обрали Лубенським мировим суддею.

8. За Української Держави Павла Скоропадського

Спершу Микола Міхновський відмовився від пропозиції працювати у владі через засилля російських шовіністів в уряді. Докладав зусиль, щоб гетьманська влада

стала владою українською. Зокрема, його кандидатура неодноразово розглядалась на пост прем'єр-міністра. До Директорії УНР поставився скептично через її соціалістичне спрямування. На той момент його союзниками були Євген Коновалець, Дмитро Донцов, Сергій Шемет. У 1918 році Міхновський захворів на тиф і потрапив до лікарні у Кременчуці. Коли місто захопили більшовики, його заарештували. Проте тримали недовго – відпустили на прохання місцевої інтелігенції.

9. Більшовицька окупація

Коли червоні захопили Україну, Міхновський деякий час жив на Кубані, яка на той час була під контролем денікінців. Намагався емігрувати, але не отримавши дозволу на виїзд, залишився в Новоросійську. Активно займався українізацією краю, заселеного переважно українцями. Викладав українську мову на вчительських курсах, потім – завідував педагогічним технікумом і там викладав ще й українську літературу, історію, історію та теорію кооперації, завідував кабінетом українознавства, керував літературним гуртком. Загалом за Міхновського технікум став головним осередком українства на Кубані. Партійне керівництво не схвалювало таку діяльність, тож Міхновський, під тиском обставин та побоюючись нового арешту, залишив Кубань.

10. Повернення в Київ і трагічна смерть

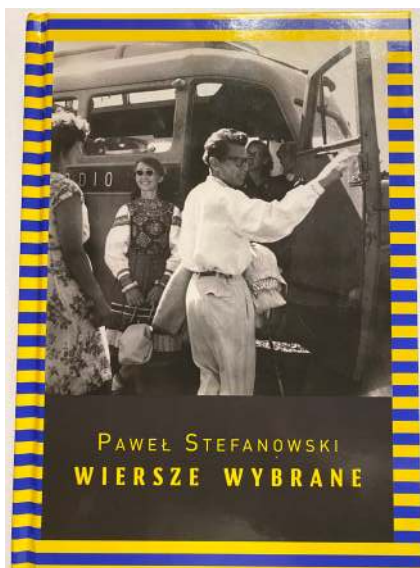
1924-го повернувся до Києва, де оселився в помешканні товариша – Володимира Шемета на вулиці Жиянській. Його заарештовували «чекісти». Та після кількох днів допитів відпустили, поставивши умову про співпрацю.

Наступного дня після звільнення, 3 травня 1924 року, Миколу Міхновського знайшли повішеним у саду в садибі його друга Володимира Шемета. Більшість сучасників схилилися до версії про самогубство і писали у спогадах про передсмертну записку, в якій Міхновський висловив приблизно таке: «Ніж вони мене, краще я сам себе»... Закінчив життя так, як багато інших українських героїв, які обирали смерть стоячи, ніж рабське життя на колінах. ●

Paweł
Stefanowski,
Wiersze wybrane,
Wyd.
Laboratorium
IKRiBI,
Siedlce-Warszawa,
2022, 180 str.

Наталя КРАВЧУК

Пам'яті Павла Стефановського

Книжка, яка тільки що вийшла друком, є особистою даниною пам'яті про батька. Діти – донька Лідія і син Стефан – щиро підкреслюють, що для них батько залишиться незламним «прикладом людини інтелектуальної відваги і наполегливості в здійснюванні задумів».

Читаючи кожен рядок уміщеної в книзі поезії, знаходимо минуле Лемківщини – мирне, спокійне життя людей, а також рефлексії щодо виселення лемків, «трагедії невинних людей, які стали жертвами польського уряду у повоєнній політичній буревії». Так у вступному слові до книжки підсумували няня вдячні діти.

Їхній батько і дбайливий опікун відійшов у засвіти 31 березня 2021 року, йому до 90-ліття забракло одного року.

«Я Лемкам пишу, бо хочу, бо мушу, мам лемківську душу»

Саме та лемківська душа, яку не кожен розуміє, була вразлива на долі і недолі та незламна в боротьбі за права лемків у Польщі. Павла Стефановського, як у спогадах пише д-р габ. Олена Дуць-Файфер, «вважалося за найбільш компетентного знавця лемківських справ, вченого Лемка, диспозитора матеріалів, книжок, документів, які дають доступ до ретельних, незафальшованих знань». Краківська вчена підкреслює, що глибокі знання про Лемків проявилися у нього у відозвах і деклараціях, які, насамперед, друкував на «Лемківській сторінці» «Нашого слова». Лемківський діяч постійно

співпрацював з редакцією протягом тридцяти років, починаючи від другого номера газети (1956 р.) під різними псевдонімами.

А в Лемківській секції при Українському суспільно-культурному товаристві був якийсь час секретарем та інструктором, відповідальним за «Лемківську сторінку». Хто пам'ятає, що саме Павло Стефановський у 1971 році у «Нашому слові» опублікував скорочений акт народження Никифора, де видніє справжнє прізвище маляра – Епіфаній Дровняк. Тим фактом привернув йому ідентичність.

Займатися етнографією – чи не найбільша пристрасть пана Павла. Робив фонічні записи народних пісень, говірок поодиноких сіл та спеціалізувався у фотографуванні решток лемківської архітектури. Збирав теж народні строї та дрібну матеріальну культуру рідної землі, які стали основою для заснування приватного музею у своїй хаті в Білянці.

Мало того, усі ці здобутки послужили йому для заснування трьох танцювально-співоочих гуртів у Білянці, Лосю і Команчі.

Виняткові здібності і прагнення інтегрувати середовище повели його до ініціативи, щоб у Білянці Ярослав Трохановський створив і вів славний пізніше ансамбль «Лемковина».

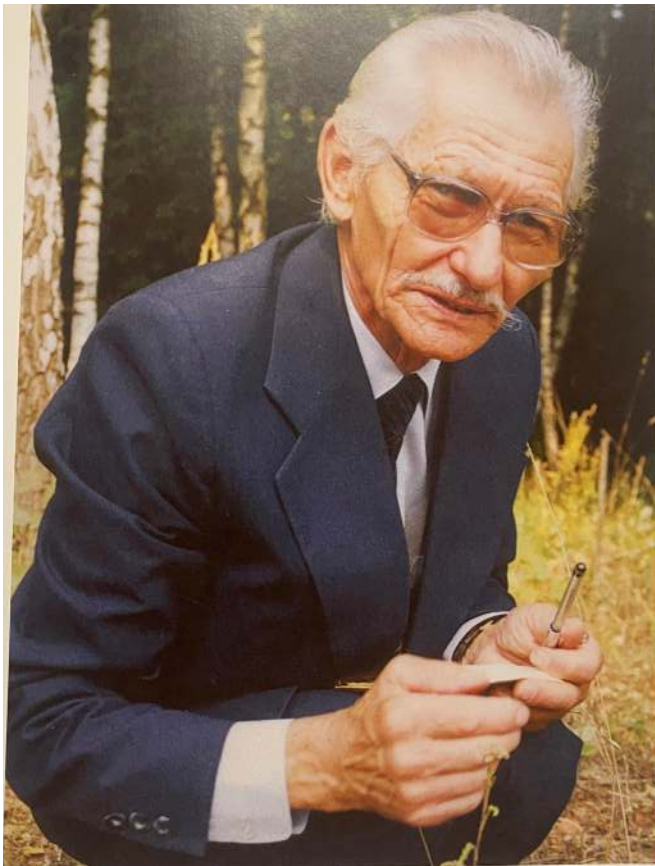
Сам натовість був конференсьє. Пам'ятаємо його гарні слова з концертів на сопотських фестивалях української культури чи на перших лемківських ватрах, яких був теж співорганізатором.

«Просьба Лемків до уряду Поляків»

У всесторонній діяльності Павло Стефановський не забував про боротьбу за виправлення кривд, яких вчинено лемкам виселенською акцією «Вісла». Він одним з перших повернувся з вигнання і взявся за відродження лемківського життя в горах. Статті про це друкував у «Нашому слові» та інших виданнях за кордоном. Вірш «Просьба...» із сильними фразами-проханнями до поляків був цензурою знятий у підготовленому річнику «Magury'82».

У 80-х роках ще більше долучався, можна сказати, до чіткої політичної боротьби за громадянські права для лемківської спільноти. Зрештою, для тодішньої влади ПНР пан Павло не був вигідним громадянином не тільки у вигнанні в Зеленогірщині, але й на Лемковині, куди повернувся в червні 1959 року. Писав до центральної як адміністративної, так і партійної влади, слав петиції і відозви. В архівах ІНП, які проаналізував Аркадіуш Слабіг, коли писав книжку про Службу безпеки у відношенні до виселенців, одна з операцій звучала: «Операційний аналіз постаті і діяльності Стефановського Павла – діяча українського націоналізму»(!).

Не лякався. У 1989 році заснував Громадянський круг Лемків «Господар», щоб боротися за повернення лемкам загарбаного майна, особливо лісів.

2002 рік, фото Лідії Стефановської

На початку 90-х років, у зв'язку з новим розпорядженням про політичні партії, Громадянський круг був закритий. Однак, поетичне слово ставало сильнішою зброєю в його діяльності. «My tacy z dziada pradziada Rusini pięknie prosimy rząd Polaków o prawa równe do życia od kołyski do ślubu do śmierci o zwykłe prawa prosimy na wczoraj i dziś na jutro na zawsze». У більшості його віршів вплетено фрази про зневагу, втрату Батьківщини і вигнання, а також мрію про мирне життя на поверненій землі. «Бы заспівати свою пісню на своїм подвір'ю».

«Духа юж никто не оздоровит зболілого лемка»

Найчастіше такого змісту поет творить вірші, але вірить у добро, приязнь і злагоду, бо зростав у пошані і

прив'язаності до всього, що лемківське, рідне. Не дивно, що його поезія, заряджена патріотизмом до батьківської землі і культури, часто ставала канвою для створюваних поляками пісень. Деякі його вірші посіли належне місце у програмах ансамблю «Лемковина». «Ци помнеш Лемку» і «Молитву до Тараса» (Шевченка) декламував сам автор, будучи в турне з ансамблем по країні, а також в США та Канаді. Запам'ятався його надзвичайний хист до художньої декламації з різними відтінками емоцій.

Лемківщина, маючи таких художників, як Никифор і Пецух, теж від Стефановського вони отримали поетичні портрети. Ця трійця – це символ відродження, незважаючи на складні обставини, країни їхнього дитинства. Малили, різьбили і писали про лемків та для лемків, що знаходило зацікавлення і визнання як серед своїх, так й поляків.

І все це можна прочитати в добірці віршів (їх 54) на 56-167 сторінках польськомовного видання віршів Павла Стефановського. Вони гарно вплетені в різні копії документів, листувань (між іншим, з Агнешкою Осецькою), рідкісних фотографій Павла Стефановського чи рукописних віршів, написаних до своїх дітей. Конструкція книжки ще тим цікава, що вірші обтулені статтями знавців лемківських питань, для поета авторитетних постатей, з якими співпрацював. Бібліографія показує, що Павло Стефановський писав вірші лемківською вітцівською мовою, а також польською і українською.

Про належний випуск цього меморіального видання подбала дочка поета д-р габ. Лідія Стефановська, добираючи вірші, спомини та допоміжні матеріали.

Книжкова позиція – високого гатунку, надрукована на крейдяному папері з вставками синіх і жовтих карток, що виданню додає елегантності і солідності, а може і символізму... На твердій обкладинці – фото з поїздки ансамблю Стефановського на концерт, а позаду – дуже влучні фрагменти слів його друзів про поета Лемківщини. Добірка поезії Стефановського призначена для ширшого читача нинішніх поколінь та нащадкам роду, які цікавляться зруйнованою, але воскресаючою Лемковиною. ●

**Zjednoczenie Łemków uruchamia bezpośrednią pomoc
dla osób uciekających przed wojną.**

Konto do wpłat na pomoc:

09 1240 5110 1111 0011 1189 0340

Анна Грувер, «Її порожні місця». – Львів: Видавництво Старого Лева, 2022. – 584 с.

Аліна КУВАЛДІНА

Сила проживати біль

Книга «Її порожні місця» схожа на дослідження білих плям в пам'яті, котрі легше ігнорувати чи бачити порожніми, аніж дозволити собі прийняти та відчуті їх болісне наповнення. Анна Грувер сміливо ступає в цю порожнечу, запрошуючи читача разом з нею прожити подекуди автобіографічні травматичні досвіди. Проте роман виходить далеко за межі болю та травми – на територію надії, краси та музики.

Розповідь ведеться здебільшого від імені Анни Дерман, чотирнадцятирічної переселенки з Донецька, котру виховує дідусь. Сюжет розгортається в основному навколо її стосунків з набагато старшим вчителем музики, що користується беззахисністю своєї учениці та вступає з нею в сексуальні відносини. Другою сюжетною лінією є щоденник глухої єврейської дівчини Сари Берг, написаний у 1938-1941 роках. Сара також потрапляє в аб'юзивні відносини, а ще в її житті теж є місце для творчості – дівчина створює незвичайні колажі і ховає їх у підвалі свого будинку. Анна відчуває певний зв'язок з Сарою, що примушує її не просто зануритися в пошуки щоденників Берг, а прожити свою, пов'язану з ними, історію.

У романі відразу відчувається, що Анна Грувер – поетка, так багато поезії і легкої невагомості в її прозі. А ще – багато деталей та метафор, завдяки яким світ Анни постає живим, глибоким і багатогранним. Це не «легке читиво» на один вечір, але майстерно сплетений текст, в котрий хочеться довго занурюватися і вчитуватися. Сама розповідь ведеться нелінійно, і спочатку можна навіть трохи заплутатися – що ж тут відбувається. Тим не менш, чим далі, тим більше сюжет складається в цілісну картину, де нічого не здається випадковим.

Проблематика книги «Її порожні місця» має кілька нашарувань, перший з котрих – війна. Дія тут відбувається у 2015 році, незадовго після того, як Анні Дерман разом із дідусем довелося виїхати з окупованого Донецька. Дівчина часто сумує за домом та згадує

свою квартиру, їй важко віднайти своє місце в новій реальності, вона всюди відчуває себе чужою. Цікавим є також один із діалогів між підлітками, котрий зображує авторка. Вони розмовляють про свій вік, і кожен називає той, котрий у нього був, коли сталося щось травматичне – по будинку потрапив снаряд або ж на міні підірвався батько. Так Анна Грувер намагається зобразити дітей, котрі «перестали рости». Або, іншими словами, «застрягли» у своєму травматичному досвіді, як інколи буває при ПТСР.

Сама Анна Дерман перестала рости в тринадцять, ще до початку війни в Донецьку. Вчитель музики Марк Георгійович, котрий за віком міг би бути батьком дівчинки (якщо не дідусем), спочатку стає для неї саме тим дорослим, на котрого, здавалося б, вона могла б опертися. Чи не єдиним таким дорослим в її житті. Тому Анна швидко починає довіряти вчителю, котрий невдовзі починає використовувати підлітка для задоволення власних фантазій.

Авторка тонко зображує роздвоєність почуттів своєї героїні. З одного боку, їй не подобається те, що відбувається. З іншого, у неї є страх, що Марк Георгійович може її залишити, якщо дівчинка не робитиме те, що йому хочеться. Нестача уваги та любові примушує Анну триматися за ті їх крихти, що інколи вона отримує від учителя. У той же час, чоловік все частіше її відштовхує, роблячи стосунки з ученицею все більш аб'юзивними та травматичними для неї.

Раз за разом у тексті з'являються інші дорослі, котрі, здавалося б, повинні були помітити, що тут щось не так, повинні були врятувати Анну. Чоловік може дозволити покласти їй долоню на коліно у людному місці або ж торкатися грудей прямо в автобусі, проте абсолютно ніхто не звертає на це увагу. Зовсім не звертає увагу на те, що щось не так, і Шаша, дідусь дівчинки, котрий спокійно лишає її на ніч у вчителя музики.

Загалом дідусь інколи навіть забуває, що це – Анна, а не Марта, її матір, котра давно виїхала в іншу країну. Схоже, Марку Георгійовичу дівчина також нагадує Марту, котра теж колись була його ученицею. І навіть сама Анна, зустрічаючись з новими людьми, інколи називає себе Мартою. Виникає враження, що її життя від початку їй не належить. Часто дівчина відчуває, що не належить їй і власне тіло. Про це навіть говорить Шаша, коли злиться, що Анна без дозволу обрізала волосся: «У тебе немає нічого свого».

Можливо, саме тому дівчина так сильно переймається історією Сари Берг, вона стає для неї в певній мірі «своєю». Здається, у спробі допомогти Берг, зберегти авторство її творів та їхню ідентичність – Анна намагається допомогти самій собі зберегти свою власну ідентичність.

Варто зауважити, разом з тим, що книга досить складна (найперш – емоційно), вона дуже цінна та обнадійлива. Так, головна героїня, Анна Дерман, таки знаходить способи «виросли», не дивлячись на всі травматичні досвіди, котрих, здається, більш ніж достатньо, аби ще довго лишатися тринадцятирічною. Анна Грувер не тільки показує нам біль, але й те, що в людини є сили його витримати, а також вчить приймати та інтегрувати в себе наші власні «порожні місця», бо ж саме вони роблять нас такими, якими ми є. ●

KRS: 0000207472

Podaruj nam swój 1,5%!
Wspomóż nas

Управа гуртка та Відділу ОУП в Кошаліні, а також управа гуртка ОУП в Колобжезі висловлюють щире співчуття родині померлого 29 березня 2023 року

бл. п. Йосипа Павліще

– колишнього голови управи гуртка УСКТ в Колобжезі в 1973–1991 роках, колишнього голови управи гуртка ОУП в Колобжезі в 1991–1993 роках.

Вічна Йому пам'ять!

1,5% на українську школу в Бартошицях

Звертаємося з великим проханням до людей доброї волі, для яких небайдужий розвиток українського шкільництва у Польщі, перерахувати 1,5% прибуткового податку за 2022 р.

Stowarzyszenie «Kalina» KRS: 0000208516

Ваша допомога необхідна для реалізації навчально-виховних завдань школи в Бартошицях та заходів, які служать розвитку української ідентичності та допомозі учням з України, які у час війни знайшли приязне і спокійне місце у Бартошицях.

Більше інформації: www.lesiabart.pl

Ми вдячні ВАМ за дотеперішню підтримку.

Любомира Тхір, директорка Початкової школи №8 ім. Лесі Українки з українською мовою навчання в Бартошицях, управа Товариства «Калина»

У Цеханові 4 квітня на 67-му році життя передчасно і несподівано відійшов у вічність

бл. п. Мирослав Петричко

– випускник IV Загальноосвітнього ліцею в Лігніці, Кафедри української філології Варшавського університету, багатолітній член чоловічого хору «Журавлі», студентського кабаре «САМАКУМА» у Варшаві, співзасновник, директор і вчитель Приватного загальноосвітнього ліцею в Цеханові, до останніх днів життя присяжний перекладач української мови. Повсякденно допомагав біженцям з України як волонтер. Усе своє життя був активним учасником українських культурно-освітніх заходів як у Польщі, так і в Україні.

Дружині Анні, синам Ігореві та Михайлові, усій родині та близьким

складаємо слова співчуття і схиляємо з ними голови у скорботі й жалю.

Покійний спочив на цехановському цвинтарі 11 квітня 2023 року. Хай мазовецька земля буде Йому пухом.

Голова і управа Ольштинського відділу ОУП

Друзі з IV Загальноосвітнього ліцею в Лігніці

і Кафедри української філології Варшавського університету

Наше Слово

Adres: Redakcja "Nasze Słowo", ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa, tel.: **prenumerata i reklama** – tel./fax 22 677-88-10, redaktor naczelny – 22 677-88-11, sekretarz redakcji – 22 677-84-46, redakcja – 22 677-84-45. **E-mail:** redakcja@nasze-slowo.pl, prenumerata@nasze-slowo.pl, ogloszenia@nasze-slowo.pl Internet: www.nasze-slowo.pl **Kolegium Redakcyjne:** Piotr Tyma, Paweł Łoza, Tetiana Daniuczenko, Anastazja Krawczuk. **Zespół redakcyjny:** zastępca redaktora naczelnego – Paweł Łoza, sekretarz – Tetiana Daniuczenko, redaktorzy – Igor Szerba (Warszawa), Anna Winnicka (Koszalin), Grzegorz Spodarek (Kętrzyn), Katarzyna Komar-Macyńska (Przemyśl), redaktor stylistyczny – Anna Russu, redaktor techniczny – Olga Michaluk, **prenumerata, reklama** – Łesia Korostatewycz. **Współpracownicy:** Anastazja Krawczuk (Warszawa), Stefan Migus (Olsztyn), Piotr Andrusieczko (Kijów), Ludmiła Łabowicz (Białystok), Olena Humeniuk (Kijów), Adam Wiewiórka (Legnica), Daryna Popil (Warszawa), Władysław Graban (Krynica Zdrój), Piotr Wirchniański (Gładyszów). **Wydawca:** Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7 03-614 Warszawa, tel.: 22 679-96-77 (sekretariat), E-mail: sekretariat@ukraincy.org.pl, biuro@ukraincy.org.pl Internet: <http://ukraincy.org.pl> **Fotokład:** Redakcja „Nasze Słowo” **Druk:** Drukarnia „Efekt”. Nakład 2100 egz. Pismo dofinansowano ze środków budżetu państwa Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa.

Konto bankowe dla wpłat w PLN: 47 1160 2202 0000 0000 5515 6292

Konto bankowe dla wpłat w EURO, CAD: IBAN: PL47 1160 2202 0000 0000 5515 6292 BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa,

Konto bankowe dla wpłat tylko w USD: IBAN: PL20 1160 2202 0000 0000 5515 6196 BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa.

Poglądy autorów publikacji nie zawsze są zbieżne z poglądami redakcji. Za wiarygodność faktów odpowiadają autorzy. Redakcja nie zwraca tekstów nie zamówionych oraz zastrzega sobie prawo ich redagowania, skracania i zmiany tytułów. Koresponduje z czytelnikami tylko na łamach tygodnika. Rozpowszechnianie materiałów z „Naszego Słowa” wyłącznie za zgodą redakcji. Za treść ogłoszeń i reklam redakcja nie ponosi odpowiedzialności.

„Nasze Słowo” dostępne jest w oddziałach Poczty Polskiej, w kioskach RUCH-u, w wybranych EMPIK-ach oraz w wydaniu internetowym www.eprasa.pl/news/nasze-slowo.

Prenumerata realizowana przez RUCH S.A.: Zamówienia na prenumeratę można składać bezpośrednio na stronie www.prenumerata.ruch.com.pl Ewentualne pytania prosimy kierować na adres e-mail: prenumerata@ruch.com.pl lub kontaktując się z Centrum Obsługi Klienta „RUCH” pod numerami: 22 693 70 00 lub 801 800 803 – czynne w dni robocze w godzinach 7⁰⁰ – 17⁰⁰.

Publikacje wyrażają jedynie poglądy autora/ów i nie mogą być utożsamiane z oficjalnym stanowiskiem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji. Statki wyrażają точку zору autorów i nie mogą być utożsamiane z oficjalną pozycją Ministra wewnętrznych spraw i administracji.

IZA CHRUŚLIŃSKA SPLOTY O UKRAIŃCACH Z POLSKI ROZMOWY Z PIOTREM TYMĄ

fundacja terytoria książki

Хто такі українці з Польщі?

Яка їхня історія і доля?

Яка їхня ідентичність та що її формувало в період Польської Народної Республіки і формує досі?

Які виклики ставить перед ними нинішня політична ситуація в Польщі?

Який їхній внесок у розбудову демократичної Польщі?

Зрештою, що для них Україна?

Книга «Сплетення. Розмови про українців із Польщі з Петром Тимою» несе відповіді на ці та багато інших запитань.

«Книжка створена з турботи про те, щоб, відповідно до близького мені етосу, який сповідував Яцек Куронь, після 1989 року українки та українці з Польщі сприймалися і визнавались як повноправні громадянки та громадяни, а їхні драматичні історії від II Речі Посполитої, ПНР та III Речі Посполитої, до того, як вона була також частиною польської історії», – каже Іза Хруслінська, авторка книги.

Ціна 1 примірника з висилкою поштою 50,00 zł.

Замовлення просимо надсилати на адресу ТОВ «Тирса»:

TYRSA Sp. z o.o. ul. Kościeliska 7,
03-614 Warszawa

email: tyrsa@hot.pl тел. +48 |22| 679 95 47

або вплачуючи рівновартість кількості замовлених примірників на банківський рахунок:

TYRSA Sp. z o.o., Warszawa
Nr 95 1160 2202 0000 0000 3170 4029

чи поштовим переказом, з позначенням, скільки примірників замовляється.

Przeznacz 1,5 % na rzecz dzieci

ze szkół w Białym Borze
oraz punktów nauczania

Передайте 1,5% дітям зі шкіл

у Білому Борі
та навчальних пунктів

KRS nr 0000138192 KIWANIS

1,5%

PODATEK
DOCHODOWY

Wspieraj dzieci - przekazaj podatek!

Związek
Ukraińców
w Polsce

więcej informacji: www.liceum-bialybor.pl • www.sp2bbor.eu
eprasa.pl 640265de28